* D W - 1 9 0 1 1 0 0 2 0 2 0 4 0 4 0 2 *

DW-1901100202040402 Seat No. ________

M. A. (Sem. IV) (CBCS) (WEF-2019) Examination

April - 2022

ECT-05 : Sanskrit

(Vedantashastra)

(i) श्रीभाष्यम् – १–१–२ तः ४ (ii) अणुभाष्यम् १–१–४

(New Course)

Time : $2\frac{1}{2}$ Hours] [Total Marks : **70**

१ નીચેનામાંથી કોઈ પણ **બે** ગદ્યખંડોનો અનુવાદ કરો : **१४**

1 Translate any two of the following passages : **14**

(१) ब्रह्मशब्दैक्यादत्राप्यैक्यं प्रतीयत इति चेन्न; अज्ञातगोव्यक्तेः जिज्ञासोः पुरुषस्य खण्डो मुण्डः पूर्णशङ्गो गौरित्युक्ते गोपदैक्येऽपि खण्डत्वादिव्यावर्तकभेदेन गोव्यक्तिबहुत्वप्रतीतेः ब्रह्म व्यक्तयोऽपि बहव्यः स्युः । अत एव लिलक्षयिषिते वस्तुन्येषां विशेषणानां स्तम्भूय लक्षेणत्वमनुपपन्नम् । नाप्युपलक्षणत्वेन लक्षयन्ति आकारान्तराप्रतिपत्तेः । उपलक्षणानामेकेनाकारेण प्रतिपन्नस्य केनचिदाकारान्तरेण प्रतिपत्तिहेतुत्वं हि दृष्टम् – यत्रायं सारसः देवदत्तकेदार इत्यादिषु ।

(श्रीभाष्यम्)

(२) उच्यते–किमिदमेकचेतनाधीतत्वं, न तावत्तदायत्तोत्पत्तिस्थितित्वं दृष्टान्तो हि साध्यविकलः स्यात् । न ह्यरोगं स्वशरीरमेकचेतनायत्तोत्पत्तिस्थितिः तच्छरीरस्य भोक्तृणां भार्यादिसर्वचेतनानामदृष्टजन्यत्वात्तदुत्पत्तिस्थित्योः । किञ्च शरीरावयविनः स्वावधवसमवेतारूपा स्थितिरवयवसंश्लेषविशेषव्यकिरेकेण न चेतनमपेक्षते । प्राणलक्षणा तु स्थितिः पक्षत्वाभिमते स्थितिजलधिमहीधरादौ न सम्भवतीति पक्षसपक्षानुगतामेकरूपां स्थितिं नोपलभामहे ।

(श्रीभाष्यम्)

(३) तत्र द्वेधा निर्णयः सम्भवति । सर्वभवनसमर्थत्वाद् विरुद्धसर्वधर्माश्रयत्वेन अन्यतर बाधाद् वा । अलौकिकापेक्षपा लौकिकस्य जघन्यत्वात् कर्तृत्वादेर्लोकसिद्धत्वात् कर्तृत्वाबाध एव युक्तः । ईक्षत्यादिकं तु प्रकृतिगुणसम्बन्धादपि ब्रह्मणो युज्यते । तस्यादलौकिकसर्वभवनसमर्थ–त्वादिकल्पनापेक्षया लौकिक एवान्यतरबाधो युक्तः । ततश्च सत्यस्वरूपादन्यदेवैतदिति स्वयमेवाशङ्क्य परिहरति सूत्रकारः ।

(अणुभाष्यम्)

અથવા / OR

૧ નીચેનામાંથી કોઈ પણ **બે** ગદ્યખંડોનો અનુવાદ કરો : ૧૪

1 Translate any two of the following passages : **14**

(१) तत्र निःसन्दिग्धानां निर्णयो न वक्तव्यः । सन्दिग्धानि पुनश्चतुर्विधानि । कार्यप्रतिपादकानि । अन्तर्यामिप्रतिपादकानि । उपास्यरूपप्रतिपादकानि । प्रकीर्णकानि चेति । तत्र प्रथमपादे कार्यवाक्यानां निर्णय उच्यते । सञ्चिदानन्दरूपेणाकाश वायुतेजोवाचकवाक्यानि षड्विधान्यपि निर्णीयन्ते । अन्यत्रान्यवाचकान्यपि वेदान्तेषु भगवद्वाचकानीति । तत्र लक्षणविचार एव सद्रूपाणां वाचकता निर्णीता । चिद्रूपस्य ज्ञानप्रधान्यस्य निर्णयार्थमीक्षत्यधिकरणमारभ्यते सप्तभिः सूत्रैः ।

(अणुभाष्यम्)

(२) ननु सर्वप्रमाणविषयत्वे दूषिते केवलवेदविषयत्वं कथं सिद्धान्तक्रियते ? उच्यते । चक्षुरादीनां प्रामाण्यमन्यमुखनिरीक्षकत्वेन । न स्वतः । भ्रमानुत्पत्तिप्रसङ्गात् । सत्त्वसहितानामेव चक्षुरादीनां प्रामाण्यात् । अतो निरपेक्षा एव भगवन्निःश्वासरूपवेदा एव प्रमाणम् । सङ्केतग्रहस्तु वैदिक एव वेदविद्भिः कृतः । आकृतिमात्रार्थं लोकापेक्षा । अनधिगतार्थगन्त च प्रमाणम् । लोकानधिगत इत्यर्थः । यज्ञब्रह्मणोरलौकिकत्वम् सिद्धमेव ।

(अणुभाष्यम्)

(३) यत्पुनः सिद्धवस्तुपरेष्यपि 'पुत्रस्ते जातः नायं सर्पो रज्जुरेषे' त्यादिषु हर्षभयनिवृत्तिरूपपुरुषार्थान्वयो दृष्ट – इति उक्तं तत्र किं पुत्रजन्माद्यर्थात्पुरुषार्थावाप्रिः, उत तज्ज्ञानादिति विवेचनीयम् । सतोऽप्यज्ञातस्यार्थस्य पुरुषार्थत्वेन तज्ज्ञानादिति चेत्, तर्ह्यसत्यायर्थे ज्ञानादेव पुरुषार्थः सिद्धयतीत्यर्थपरत्वाभावेन प्रयोजनपर्यवसायिनोऽपि शास्त्रस्य नार्थसद्भावे प्रामाण्यम् । तस्मात्सर्वत्र प्रवृत्तिनिवृत्तिपरत्वेन, ज्ञानपरत्वेन वा प्रयोजनपर्यवसानमिति कस्यापि वाक्यस्य परिनिष्पन्ने वस्तुनि तात्पर्यासम्भवात् न वेदान्ताः परिनिष्पन्नं ब्रह्म प्रतिपादयन्ति ।

(श्रीभाष्यम्)

૨ નીચેનામાંથી કોઈ પણ **બે** સંદર્ભ સહિત સમજાવો : ૧૪

2 Explain with reference to the context any two of the following : **14**

(श्रीभाष्यात् –)

(१) व्यावर्तकभेदेन ब्रह्मबहुत्वभवर्जनीयम् ।

(२) अतो न लक्षणतो ब्रह्म प्रतिपत्तुं शक्यते ।

(३) सावयवत्वादेव जगतः कार्यत्वं न प्रत्याख्यातुं शक्यते ।

(४) मन एव हि सङ्कल्पहेतुः ।

અથવા / OR

૨ નીચેનામાંથી કોઈ પણ **બે** સંદર્ભ સહિત સમજાવો : **૧૪**

2 Explain with reference to the context any two of the following : **14**

(अणुभाष्यात् –)

(१) तत्र ब्रह्मणि चतुर्धा विचारः ।

(२) तानि द्विविधानि । सन्दिग्धानि निःसन्दिग्धानि च ।

(३) सर्वथाऽविषयेऽवाच्येऽव्यवहार्ये कुतः प्रभा ।

(४) इत्येवमादिषु सृष्टिवाक्येषु ब्रह्मण ईक्षा प्रतीयते ।

૩ तत्तु समन्वयात् (श्रीभाष्यम् १–१–४) સમજાવો : **૧૪**

3 Explain तत्तु समन्वयात् (श्रीभाष्यम् १–१–४) **14**

અથવા / OR

૩ ईक्षतेर्नाशब्दम् (अणुभाष्यम् १–१–४) સમજાવો : **૧૪**

3 Explain ईक्षतेर्नाशब्दम् (अणुभाष्यम् १–१–४) **14**

૪ વિશિષ્ટાદ્વૈત પર નોંધ લખો. **૧૪**

4 Write note on विशिष्टाद्वैतम्. **14**

અથવા / OR

૪ શુદ્ધાદ્વૈત પર નોંધ લખો. **૧૪**

4 Write note on शुद्धाद्वैतम्. **14**

૫ નીચેનામાંથી કોઈ પણ **બે** ટૂંકનોંધ લખો : **૧૪**

5 Write short notes any **two** of the following : **14**

(१) वल्लभाचार्यस्य कृतयः ।

(२) वल्लभाचार्यस्य जीवनम् ।

(३) रामानुजाचार्यस्य जीवनम् ।

(४) विशिष्टाद्वैते ईश्वरः ।